

Belanghebbenden hoogwaardig breedband in Fryslân

Inzichten naar aanleiding van een inventarisatieronde in de provincie

Drs. Chris J. Jellema

Coöperatieve Vereniging Fryslân Ring
06 september 2013

Inhoudsopgave

Voorwoord	03
Inleiding	05
Breedband: belanghebbenden in Fryslân	06
§1. Gemeenten	10
§2. Basisonderwijs	13
§3. Pleatslik Belang	15
§4. Agrarische sector	18
§5. Zorgpartners (thuiszorg)	20
§6. Woningcorporaties	22
§7. Infrastructurele efficiëntie	23
Conclusie	25
Handreiking voor een snelle start	26
Bijlagen	27
A. Highlights interviews	
B. Verwijzing onderliggende rapportages	

Voorwoord

De in maart 2013 door Gedeputeerde Staten van Fryslân gepresenteerde startnotitie inzake hoogwaardig breedband voor de nog niet aangesloten gebieden in de provincie werd door de fracties in Provinciale Staten positief ontvangen. De wens om de ambities nader vorm geven middels een investeringsplan met daarin een verkenning van de mogelijkheden, resulteerde in de opdracht aan drie adviserende partijen (Dialogic, Stratix en coöperatieve vereniging Fryslân Ring) om hiernaar onderzoek te doen en in het najaar over de bevindingen te rapporteren.

Aansluiting op Friese samenleving

Waar de eerste twee genoemde adviesbureaus zich met name op de leveranciers, financiële modellen en techniek richtten om zo inzicht te bieden in wat er allemaal mogelijk is, had Fryslân Ring de opdracht om in een kort tijdsbestek een zo breed mogelijke aansluiting op de Friese samenleving te verzorgen en aldus de voorgenoemde *wat*-vraag te verrijken met een inventarisatie van *waar* in de provincie de kansen, ambities en mogelijkheden voor een 'vliegende start' liggen.

Praktische aangrijppunten

De inventarisatie onder de belanghebbende partijen was als onderzoek primair kwalitatief van aard. Om het signaleren van kansen en mogelijkheden van praktische aangrijppunten te voorzien en daarbij tevens globaal in kaart te brengen waar de noodzaak tot een spoedige uitrol van hoogwaardig breedband reeds nu groot is, hebben we middels enquêtes onder basisschooldirecties, besturen van dorpsbelangen/-huizen en ondernemers in de agrarische sector in meer of mindere mate een kwantitatieve component aan de inventarisatie toegevoegd.

Illustratief en in breed kader

Ten aanzien van de cijfermatige analyse van de informatie die deze enquêtes hebben opgeleverd willen we benadrukken dat het geenszins de bedoeling is om hiermee een wetenschappelijk onderbouwde, onomstotelijke nauwkeurigheid te suggereren. De uitkomsten van de individuele onderzoeken moeten als *illustratief* en vooral ook *in het brede kader* van het totaal aan rapporten van zowel Fryslân Ring als de twee andere adviseurs in dit project worden gelezen.

Breedbandpuzzel

De te leggen breedbandpuzzel voor Fryslân bestaat uit veel stukjes. Het uiteindelijke doel is uiteraard om de gehele puzzel op een zo efficiënt mogelijke manier te voltooien. Echter links, rechts of in het midden: ergens zal een eerste begin moeten worden gemaakt. Met de inventarisatie onder gemeentelijke bestuurders, zorgpartners, beheerders van diverse vormen van infrastructuur en andere 'stakeholders' zoals het basisonderwijs, dorpsbelangen en de agrarische sector hopen wij een bijdrage te kunnen leveren aan een goed overwogen provinciale besluitvorming, die breed gedragen zal worden binnen de Friese samenleving en die mag resulteren in een voorspoedige uitrol van hoogwaardig breedband naar elke voordeur in Fryslân. Sinds de oprichting in 2006 is dit immers de missie van coöperatieve vereniging Fryslân Ring!

Luxwoude, 6 september 2013

Coöperatieve Vereniging Fryslân Ring

Andrea Veenstra

Chris Jellema

Pepijn Lavrijssen

Roelof de Boer

Inleiding

Dit verslag bevat een bundeling van de inzichten die zijn opgedaan tijdens een inventarisatie onder verschillende groepen belanghebbenden in de Friese samenleving ten aanzien van het voornemen van de Provinsje Fryslân om te komen tot een investeringsplan voor de uitrol van hoogwaardig breedband in de zogeheten ‘witte gebieden’ in de provincie.

Aan de inventarisatie is uitvoering gegeven middels persoonlijke interviews en online surveys. Van de gesprekken zijn samenvattende verslagen gemaakt en van de verschillende online surveys uitvoeriger rapportages¹ die ten grondslag liggen aan de conclusies en highlights² die in deze samenvattende rapportage worden gepubliceerd. De inhoud van dit document op zijn beurt, heeft als input gediend voor het adviesrapport Investeringsplan voor NGA in Fryslân.

Inventarisatie voortgaand proces

Waar de inventarisatie de inzet van individuele interviews met zich mee bracht, is op het moment van publicatie van dit document niet gelukt om per benoemde groep belanghebbenden met alle vertegenwoordigers een gesprek te hebben gehad. Drukke agenda’s en de zomervakantie zijn hieraan debet. De inventarisatie heeft dan ook het karakter van een voortgaand proces, dat tot na de zomermaanden zal voortduren. Desalniettemin heeft de inventarisatie tot dusver reeds een goed beeld opgeleverd, wat in de volgende hoofdstukken per groep met u gedeeld wordt.

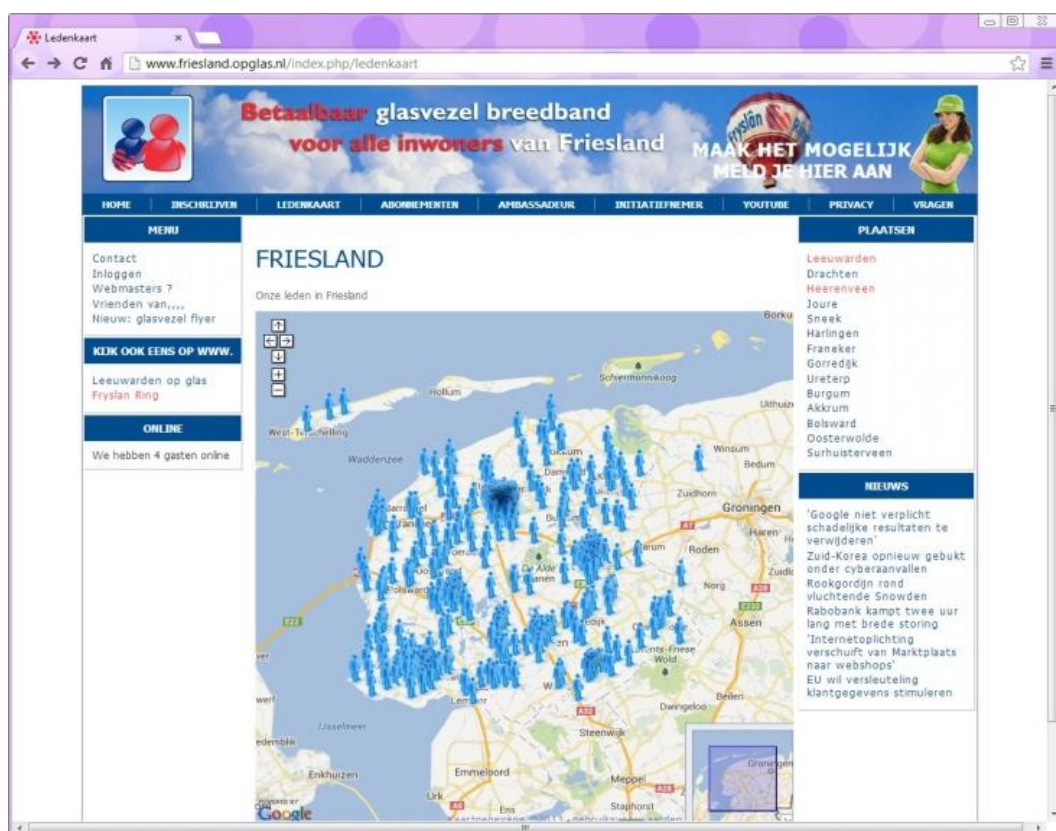
¹ Zie bijlage B.

² Zie bijlage A.

Breedband: belanghebbenden in Fryslân

Vanuit de wetenschap dat in zo'n beetje ieder Nederlands huishouden gebruik wordt gemaakt van internet en dat er nog maar weinig bedrijven, instellingen of andere organisaties zijn die niet een eigen website hebben of in ieder geval gebruik maken van e-mail in hun communicatie, mogen we gerust stellen dat er wat hoogwaardig breedband betreft in Fryslân honderdduizenden belanghebbenden zijn.

Dat er in de gehele provincie belangstelling is voor hoogwaardig breedband – of meer in het bijzonder, voor glasvezel – blijkt uit het feit dat de door Fryslân Ring gelanceerde website Friesland.OpGlas dat zonder noemenswaardige inzet van publiciteit een grote hoeveelheid aanmeldingen mocht registreren van bezoekers die aangeven als 'ambassadeur' de uitrol van glasvezel-breedband in hun omgeving te willen steunen. Op basis van het bij aanmelding opgegeven adres worden de ambassadeurs op de hieronder getoonde ledenkaart³ vertegenwoordigd door de blauwe figuren.

³ De getoonde kaart was onderdeel van de eerste versie van de website friesland.opglas.nl. Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe invulling van de website.

Glasvezel ambassadeurs

De aanmeldingen van ‘glasvezel ambassadeurs’ op de website van Friesland.OpGlas heeft geresulteerd in een goed gevulde kaart, met meer dan 1000 aanmeldingen verspreid over de provincie. Belangstelling voor glasvezel betekent overigens niet automatisch dat op het adres van de geïnteresseerde helemaal geen ‘snel internet’ verkrijgbaar zou zijn. Zo zien we dat óók ambassadeurs zich melden in woonplaatsen die binnen het leveringsgebied van kabelaars als UPC, Ziggo en Kabelnoord vallen. Vanuit het perspectief van de planvorming door de Provinsje Fryslân zal deze groep ambassadeurs wellicht nog even geduld moeten hebben. In breedbandtermen wonen zij immers in een ‘grijs’ of mogelijk zelfs ‘zwart’ gebied.

Sociaal en economisch Fryslân

Met de alomtegenwoordigheid van internet in ons dagelijks doen en laten, raakt de breedbanddiscussie vele facetten van de samenleving. De relatie met openbaar bestuur op verschillende niveaus kan dan ook al snel worden gelegd. Van provinciale speerpunten ten aanzien van werkgelegenheid en toerisme tot die van gemeenten op het gebied van bijvoorbeeld de WMO⁴ of basisonderwijs: voor sociaal en economisch Fryslân is de aanwezigheid van een snelle, stabiele en open breedbandinfrastructuur een factor van belang. In de stad, in het dorp, op het platteland en daarbuiten. Juist het zogeheten ‘buitengebied’ dreigt buiten de digitale boot te vallen bij de uitrol van hoogwaardig breedband. Dit heeft onmiskenbaar gevolgen voor aldaar gevestigde bedrijven, scholen, zorg- en andere instellingen. Maar ook voor de burgers die er wonen, van jong tot oud.

Selectie voor inventarisatie

De primaire focus van de Provinsje Fryslân op de zogeheten ‘witte’ gebieden waar burgers, bedrijven, zorg en onderwijs niet de mogelijkheid hebben van breedbandige toegang tot internet betekent niet dat de omvang van de groep dusdanig beperkt is dat met iedereen afzonderlijk van gedachten kan worden gewisseld. Kortom, er moesten keuzes worden gemaakt om in een zo kort mogelijke doorlooptijd afstemming te hebben met vertegenwoordigers van de belangrijkste groepen belanghebbenden om wensen, mogelijkheden en ambities te inventariseren en de bevindingen in te brengen als onderdeel van een te vormen investeringsplan voor en door de Provinsje Fryslân.

⁴Wet Maatschappelijke Ondersteuning.

In overleg met de Provinsje Fryslân als opdrachtgever en de overige deelnemers van het projectteam is besloten om onder de volgende groepen belanghebbenden een inventarisatie uit te voeren:

1. Gemeenten⁵
2. Basisonderwijs
3. Pleatslik Belang (dorpsbelangen en dorpshuizen)
4. Zorgpartners Fryslân (thuiszorg)
5. Woningcorporaties
6. Infrastructurele efficiëntie: ICT Samenwerkingsverband Zuidwest Fryslân, de Provinsje Fryslân (Project Bruggen en Sluizen), Wetterskip Fryslân en Rijkswaterstaat Noord-Nederland
7. LTO Noord / agrarische ondernemers

Opvallende afwezigen

In deze lijst vallen ten minste twee groepen opvallend op door hun afwezigheid in de opsomming:

- Belanghebbenden in de toeristische sector en
- Ondernemers gevestigd op bedrijventerreinen

Het feit dat er in het kader van de inventarisatie geen partijen zijn bevraagd die in één van deze of mogelijk zelfs beide categorieën vallen, wil niet zeggen dat de breedbandproblematiek aan hen voorbij gaat. Sterker nog: juist binnen deze beide groepen is de behoefte tot aansluiting op een snel en betrouwbaar next generation access network genoegzaam bekend.

Toeristische branche

Binnen de toeristische sector wordt de breedbandbehoefte ingegeven vanuit zowel eigen bedrijfsmatig gebruik als vanuit de wens om een 'selling point' te bieden aan de toerist die in Fryslân zijn vakantie doorbrengt. Om die reden heeft de Provinsje Fryslân begin dit jaar het initiatief genomen om als pilot op een vijftal toeristisch relevante (watersport)locaties 'free wifi' mogelijk te maken en hiermee ervaring op te doen. Aan de eisen ten aanzien van de vaste internetverbinding(en) waarop een lokaal wifi-netwerk wordt aangesloten, zal in de evaluatie en leermomenten ruimschoots aandacht worden besteed. De pilots hebben al snel geleid tot enkele tientallen verzoeken tot steun door ondernemers in de toeristische branche.

⁵ Zowel voor het inventariseren van wensen en ambities op bestuurlijk niveau, als ook om een basis te leggen voor mogelijke afstemming met toekomstige gemeentelijke werken waarbij de grond open gaat en efficiënt meeleggen van mantelbuizen een optie is.

Bedrijventerreinen

Het CAI-kabelnetwerk beperkt zich in de meeste gevallen tot de aangesloten adressen binnen de bebouwde kom van woonplaatsen. Op een bedrijventerrein is de keus voor een internetaansluiting veelal beperkt tot een DSL-verbinding, waarbij de kwaliteit van de verbinding (in termen van daadwerkelijke snelheid tot stabiliteit) sterk beïnvloed wordt door de afstand tot de wijkcentrale. Algemeen geldt: hoe groter de afstand, des te slechter het signaal.

In Nederland is slechts op minder dan 15% van de bedrijventerreinen glasvezel verkrijgbaar tegen een standaard, voor de gemiddelde ondernemer acceptabel tarief. Dankzij de inspanningen van coöperatieve vereniging Fryslân Ring ligt de situatie in onze provincie aanmerkelijk gunstiger: in twee op de drie gemeenten is op een of meerdere bedrijventerreinen tegen een reële prijsstelling glasvezel verkrijgbaar, als resultaat van gebundelde inkoop van aansluitingen middels de coöperatie bij providers als Kabelnoord, KPN, Ziggo en Eurofiber.

Het behaalde succes is echter geenszins reden om genoegzaam achterover te leunen. Zowel door overheidsregulering en hieruit voortvloeiend ingrijpen in de tarieven door de Opta⁶, als door veranderingen in prijsbeleid en investerend vermogen bij de operators zelf, zijn de landelijk gezien bijzonder gunstige prijzen op de Friese bedrijventerreinen geen verworven recht dat van het ene op het andere terrein overgebracht kan worden, noch op de reeds verglaasde terreinen na afloop van de contracttermijn als vanzelfsprekend voortgezet wordt.

Vanuit de dagelijkse contacten met ondernemers die al dan niet reeds aangesloten door c.q. lid zijn van de coöperatieve vereniging Fryslân Ring is het belang van hoogwaardig breedband op de bedrijventerreinen voldoende in beeld om het niet expliciet in deze inventarisatie meenemen van dit deel van het Friese bedrijfsleven te rechtvaardigen. De noodzaak van een bestendig, goed aanbod van hoogwaardig breedband in een commercieel open netwerk waarop meerdere dienstenaanbieders actief zijn, is voor de bedrijventerreinen in Fryslân eerder een feit dan een vraag.

⁶ Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit (per 1 april 2013 opgegaan in de Autoriteit Consument en Markt, ACM).

§1. Gemeenten

Het merendeel van de Friese gemeenten is geïnteresseerd in hoogwaardig breedband en het initiatief vanuit de Provinsje Fryslân om tot een investeringsvoorstel te komen voor het aansluiten van de ‘witte gebieden’ in Fryslân. Bij nabellen van de door de Provinsje Fryslân aan alle colleges van B&W gestuurde brief kon bij de meeste gemeenten na drie tot vier telefoontjes wel een afspraak met de betreffende portefeuillehouder gemaakt. Gemeenten die geen blijk van interesse gaven om bestuurlijk mee te werken aan een interview waren: Ameland, Boarnsterhim⁷, Ferwerderadiel, Schiermonnikoog, Terschelling en Vlieland.

Algemene conclusie

Uit de gesprekken met de Friese gemeentebestuurders mag geconcludeerd worden dat gemeenten de aansluiting van hun gebied op hoogwaardig breedband belangrijk vinden. In de regel heeft dit echter (nog) niet geresulteerd in officieel door het college bekrachtigd gemeentelijke beleid en eventuele reservering van middelen. Financieel bijdragen aan het bevorderen van de uitrol van hoogwaardig breedband zit er naar eigen zeggen voor de meeste gemeenten niet in, maar de bereidheid om een bijdrage te leveren middels menselijke inspanning en de inzet van het eigen relatienetwerk is vrijwel altijd duidelijk aanwezig.

Kabelnoord

Ten aanzien van bovenstaande moet worden opgemerkt dat vijf⁸ gemeenten in het noordoosten van de provincie aandeelhouder zijn van provider Kabelnoord te kennen geven dat het kabelbedrijf een plan heeft opgesteld voor het in drie fasen aanleggen van glasvezel in (een deel van) het leveringsgebied. Dit plan is echter niet als document noch in detail met Fryslân Ring gedeeld door de drie⁹ ‘Kabelnoord gemeenten’ waarmee is gesproken.

Achtkarspelen

Binnen de Agenda Netwerk Noordoost (ANNO) werken de Kabelnoord gemeenten op het vasteland samen met de gemeenten Ferwerderadiel, Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen. Laatstgenoemde gemeente geeft aan een businessplan te hebben opgesteld voor het in twee fasen uitrollen van glasvezel in de gemeente. Budget wat indertijd voor Project Klasseglas benoemd is, zou hiervoor

⁷ Deze gemeente gaat in verband met herindeling op in de buurgemeenten en heeft zich om die reden afgemeld.

⁸ Ameland, Dantumadeel, Dongeradeel, Kollumerland c.a. en Schiermonnikoog

⁹ Dantumadeel, Dongeradeel en Kollumerland c.a.

kunnen worden ingezet. Gevraagd naar het plan geeft de gemeente aan terughoudend te zijn in het delen van het businessplan, naar eigen zeggen om te voorkomen dat de inhoud ongewild acties bij de leveranciers ontlokt. Na afloop van het interview werd desalniettemin toegezegd om het businessplan met Fryslân Ring te delen. Tot op heden is dit echter niet gebeurd.¹⁰

F4-Project

Voorts is met twee gemeenten gesproken die deelnemen aan het F4-Project: Heerenveen en Súdwest-Fryslân. Wethouder¹¹ van laatstgenoemde gemeente is tevens bestuurlijk voorzitter van het overleg tussen de F4-gemeenten inzake hoogwaardig breedband voor het grijze gebied. Vanuit deze hoedanigheid uit hij tijdens het gesprek met Fryslân Ring de wens om als F4-gemeenten en de Provincie Fryslân “samen aan het werk te gaan”, waarbij de afstemming tussen beide projecten het huidige niveau van informeren en verslagen uitwisselen overstijgt door het integreren van de planning van activiteiten binnen beide projecten. Sprekend voor zijn eigen gemeente geeft de wethouder aan graag op korte termijn glasvezel in de witte gebieden te willen realiseren en doet hierbij de toezegging dat de gemeente het hiervoor te doorlopen proces zeker wil ondersteunen (in de ambtelijke organisatie is capaciteit gereserveerd).¹²

Littenseradiel en Ooststellingwerf

Naast de binnen de provincie algemeen bekende initiatieven die hiervoor genoemd zijn, willen we niet voorbijgaan aan de tot op heden wellicht minder voor het voetlicht tredende, maar zeker niet minder betrokken gemeenten waar het hoogwaardig breedband voor bedrijven, burgers of beide betreft: Littenseradiel, Menameradiel en Ooststellingwerf. In deze drie gemeenten staat het onderwerp op de bestuurlijke agenda naar aanleiding van vragen van verschillende groepen uit de gemeenschap. In Littenseradiel en Ooststellingwerf zijn, gesteund door de respectievelijke gemeentebesturen, initiatieven¹³ gestart om vooruitlopend op een provinciaal investeringsplan nu reeds de behoefte aan (glasvezel)breedband onder bewoners en ondernemers te inventariseren c.q. te mobiliseren.

¹⁰ Zie voor een update bijlage A onder het kopje Gemeente Achtkarspelen

¹¹ Dhr. Leo Pieter Stoel (VVD)

¹² Zie voor een update bijlage A onder het kopje F4 Gemeenten

¹³ Littenseradiel.OpGlas en Ooststellingwerf.OpGlas

Menameradiel

In de gemeente Menameradiel vormt het ontbreken van hoogwaardig breedband met name op de bedrijventerreinen een probleem waarvoor op korte termijn een oplossing moet worden gevonden. Het gemeentebestuur heeft daarom besloten om de 'breedbanduitdaging' in twee fasen op te pakken, waarbij de gemeente allereerst een oplossing voor de ondernemers op de bedrijventerreinen wil realiseren. Zodra het provinciaal beleid inzake hoogwaardig breedband helder is, zal vervolgens de blik worden gericht op de overige bedrijven en de burgers in Menameradiel.

Afstemming met gemeentelijke werken

De vraag naar een overzicht en planning van gemeentelijke werken voor de komende jaren en mogelijk relevante kapitaalgoederen van de gemeente leverde een bijzonder wisselend resultaat op. Duidelijk is dat het voor geen van de bezochte gemeenten een kwestie van 'een druk op de printknop' is. Dit deel van de inventarisatie heeft vooralsnog niet meer opgeleverd dan de constatering dat er niet provinciebreed een lijst van relevante (infrastructurele) gemeentelijke werken kan worden samengesteld op basis waarvan een planning voor het 'slim meeleggen' van mantelbuizen kan worden opgesteld. Mogelijk kan de oplossing worden gevonden in het aansluiten op de meer op de korte termijn gerichte wijze van plannen bij gemeenten, bijvoorbeeld door bieden van een heldere handreiking ten aanzien van slim meeleggen en/of het inrichten van een centraal meldpunt voor gemeenten zodra grondwerk gepland wordt.

Aangrijppunten selectie pilotgebieden

Vanuit de wens van de Provinsje Fryslân om door middel van pilots ervaring op te doen met verschillende mogelijkheden om hoogwaardig breedband in witte gebieden te realiseren en als bijkomend voordeel in startup-/pilotgebieden een versnelde uitrol te realiseren, biedt de in voorgaande alinea's beschreven vogelvlucht langs de Friese gemeenten mogelijk aangrijppunten voor het maken van een selectie van pilotgebieden. Overigens hoeft de op dit moment bekende bestuurlijke betrokkenheid van een gemeente niet het enige houvast bij het maken een keuze te zijn: ook de resultaten van onderzoek door Fryslân Ring onder Friese dorpsbelangen en dorpshuisbesturen, basisscholen en agrarische ondernemers bieden waardevol aanvullend inzicht voor het maken van een goede afweging. Hierover leest u meer in de volgende paragrafen.

§2. Basisonderwijs

In een inventarisatie onder de bij breedband belanghebbende partijen mag het basisonderwijs niet ontbreken. Niet alleen vanuit Provinciale Staten wordt het belang van deze groep benadrukt; ook de basisscholen zelf hebben de noodzaak van snel internet in de klas onder de aandacht gebracht. Denk aan de inspanningen van project Klasseglas in Noordoost Fryslân en de openbare basisschool in Langedijke (gemeente Ooststellingwerf) die recentelijk nog met de nodige publiciteit de noodklok luidde.

In de maand juni van 2013 heeft Fryslân Ring een online survey uitgevoerd onder het basisonderwijs. Daarbij zijn de directies van alle basisscholen in de provincie Fryslân per e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan een online vragenlijst, met als doelstelling het in kaart brengen van:

- De huidige c.q. beschikbare internetverbinding op school locaties.
- Eventuele aanwezige dan wel in de nabije toekomst te verwachten knelpunten ten aanzien van het gebruik in de klas van digitale leermethoden die een online internetverbinding vereisen.
- Tevens werd de schooldirectie gevraagd of zij een actieve rol wil spelen bij het mogelijk maken van hoogwaardig breedband in de vestigingsplaats van de school.

Algemene conclusie

Duidelijk is dat een internetverbinding vandaag de dag tot een basisvoorziening voor het lesgeven op de basisschool gerekend mag worden. Scholen die aan dit onderzoek hebben deelgenomen, geven zonder uitzondering aan dat er gebruik wordt gemaakt van lesmethoden die een internetverbinding vereisen. Bij tweederde van de scholen zorgt de huidige verbinding op dit moment reeds voor beperkingen of knelpunten. Driekwart van de scholen verwacht dat dit binnen drie jaar het geval zal zijn. Tweederde van de scholen geeft aan dat er op dit moment geen betere verbinding beschikbaar is op het adres van de school.

Handreiking selectie pilotgebieden

Voor wat betreft het meewegen van het basisonderwijs bij de selectie van pilotgebieden kan een voorzet worden gedaan op grond van de 'score' per gemeente op de volgende drie dimensies:

1. Binnen welke gemeenten melden de meeste scholen beperkingen of knelpunten te ervaren ten gevolge van hun internetverbinding?
2. Binnen welke gemeenten geven de meeste scholen aan dat er op hun locatie geen betere internetverbinding geleverd kan worden?
3. Binnen welke gemeenten geven de meeste scholen aan een actieve rol in te willen nemen bij het mogelijk maken van breedband in de betreffende woonplaats?

Als we toegespitst op gemeenten de top 5 per dimensie naast elkaar zetten, levert dit het volgende overzicht op:

Ervaart nu reeds knelpunten of beperkingen	Betere verbinding is niet beschikbaar	Wil actieve rol spelen bij uitrol van breedband
LITTENSERADIEL	LEMSTERLAND	FERWERDERADIEL
LEMSTERLAND	LITTENSERADIEL	LITTENSERADIEL
HET BILDT	WESTSTELLINGWERF	DONGERADEEL
MENAMERADIEL	HET BILDT	ACHTKAR SPELEN
DONGERADEEL	KOLLUMERLAND CA	HET BILDT

De gemeenten Littenseradiel en Het Bildt staan beide in de top 5 voor alle drie punten van overweging. Daarmee zijn het – vanuit het perspectief van basisonderwijs – mogelijk interessante gebieden voor een startup-/pilotproject.

Wederom betekent dit niet dat er op basis van de bevindingen in dit onderzoek geen uitdagingen of kansen in de andere gemeenten zouden liggen. Zoals eerder gesteld kunnen die mogelijk gevonden worden uit koppeling met de uitkomst van de inventarisatie onder de andere groepen belanghebbenden.

§3. Pleatslik Belang

Onder de verzamelnaam ‘Pleatslik Belang’ zijn in de maand juli 2013 de besturen van ruim 400 dorpsbelangen en dorpshuizen uit het relatiebestand van stichting Doarpswurk uitgenodigd om deel te nemen aan een online survey door Fryslân Ring. De doelstelling van dit survey was het in kaart brengen van:

- De ervaren breedbanddekking in het gebied van de dorpsbelangen en dorpshuizen.
- In hoeverre het onderwerp breedband binnen de plaatselijke gemeenschap leeft: hebben burgers en/of bedrijven mogelijk de behoefte aan breedband aangekaart bij het dorpsbelang of dorpshuis?
- Of het onderwerp vanuit het plaatselijk belang onder de aandacht is gebracht van gemeente en/of provincie.
- Wat de houding is van het plaatselijk belang ten aanzien van het in coöperatief verband mogelijk maken van hoogwaardig breedband in hun gebied.
- In hoeverre het plaatselijk belang hierin, of anderszins een actieve rol wil spelen.

Algemene conclusie

Op acht gemeenten na worden overal ‘witte vlekken’ qua breedbanddekking genoemd door de dorpsbelangen en dorpshuizen die hebben deelgenomen aan het onderzoek. Daarbij geeft ruim 20% aan door burgers en/of bedrijven te zijn benaderd over de behoefte aan breedband. Ten aanzien van het middels een op te richten (lokale) coöperatie realiseren van hoogwaardig breedband, ziet bijna 30% dit als een goede mogelijkheid. Meer dan de helft (56,7%) wil een actieve rol op zich nemen bij het oprichten van en ledenwerving voor de coöperatie. Opgemerkt moet worden dat een deel van de respondenten die op het eerste gezicht minder positief lijkt te staan tegenover de coöperatieve gedachte, aangeeft deze aanpak iets te vinden wat niet lokaal maar op gemeentelijk niveau en in samenwerking met meerdere dorpsbelangen zou moeten worden opgepakt. Meer dan 40% van de respondenten geeft aan anderszins actief te willen bijdragen aan het realiseren van breedband.

Handreiking selectie pilotgebieden

Helaas was het bij dit onderzoek niet mogelijk om per gemeente te bepalen hoe de cijfers zich tot elkaar verhouden omdat we niet de beschikking hadden over de contactgegevens of verdere achtergrondinformatie van de aangeschreven doelgroep. Dat de respons in een gemeente als Súdwest-

Fryslân in absolute aantallen hoog is en dat deze gemeente over alle vragen hoog ‘scoorde’ is zonder twijfel gerelateerd aan het feit dat het een grote gemeente is.

Omdat niet bekend is hoeveel Pleatslik Belangen elke gemeente telt dan wel zijn aangeschreven, kon de respons niet gewogen worden. Toch zijn de cijfers in dit onderzoek waardevol en op zijn minst illustratief voor waar het onderwerp breedband bij de Pleatslik Belangen leeft; waar een goede start zou kunnen gemaakt met een pilot voor het mobiliseren van de breedbandbehoefte; en Pleatslik Belang mogelijk zelfs een actieve rol zou kunnen spelen bij het oprichten van een lokale coöperatie om hoogwaardig breedband te realiseren.

Voor wat betreft het selecteren dan wel het hierbij meewegen van Pleatslik Belangen, kan een voorzet worden gedaan op grond van de ‘score’ van gemeenten op de volgende vier dimensies:

1. In welke gemeenten zijn de meeste Pleatslik Belangen die ‘witte vlekken’ qua hoogwaardig breedband in hun activiteitengebied melden?
2. In welke gemeenten zijn de meeste Pleatslik Belangen die aangeven benaderd te zijn over breedband vanuit de gemeenschap?
3. In welke gemeenten zijn de meeste Pleatslik Belangen die aangeven een actieve bijdrage te willen leveren aan het opzetten van een coöperatie voor het in gezamenlijkheid realiseren van hoogwaardig breedband?
4. In welke gemeenten zijn de meeste Pleatslik Belangen die aangeven anderszins een actieve bijdrage te willen leveren aan realiseren van hoogwaardig breedband?

Als we voor elk van deze overwegingen de top 5 van gemeenten op een rij zetten, levert dit het volgende overzicht op:

Witte vlekken breedbanddekking	Benaderd vanuit gemeenschap	Wil actieve rol spelen bij coöperatie	Wil anderszins actieve rol spelen
SUDWEST-FRYSLAN	SUDWEST-FRYSLAN	SUDWEST-FRYSLAN	SUDWEST-FRYSLAN
LITTENSERADIEL	LITTENSERADIEL	LITTENSERADIEL	LITTENSERADIEL
BOARNSTERHIM	OOSTSTELLINGWERF	BOARNSTERHIM	BOARNSTERHIM
OOSTSTELLINGWERF	WESTSTELLINGWERF	TYTSJERKSTERADIEL	OOSTSTELLINGWERF
WESTSTELLINGWERF	LEEUWARDEN	<i>Div. gedeeld op 5</i>	<i>Div. gedeeld op 5</i>

In combinatie met de reeds bekende burgerinitiatieven en de ingediende pleitbrieven kunnen op basis hiervan – vanuit het perspectief van Pleatslik Belangen – een of meerdere kandidaten voor pilotlocaties worden bepaald. Gemeenten waarin op basis van de bevindingen van dit survey een grote kans van slagen mag worden verwacht bij het vinden van kandidaten zijn: Súdwest-Fryslân, Littenseradiel en Ooststellingwerf.

Wellicht ten overvloede: dit betekent niet dat er op basis van de bevindingen in dit onderzoek geen uitdagingen of kansen in de andere gemeenten zouden liggen. Die kunnen mogelijk gevonden worden uit koppeling met de uitkomst van de onderzoeken die gehouden zijn onder de andere groepen belanghebbenden.

§4. Agrarische sector

In juli-augustus 2013 is er in samenwerking met LTO Noord een online schriftelijke enquête uitgezet onder de leden in Fryslân. Met ruim 2500 leden geldt voor de helft van de Friese agrarische ondernemers dat zij lid zijn van LTO Noord. De doelstelling van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in:

- Het gebruik van internet voor de bedrijfsvoering.
- Knelpunten/wensen ten aanzien van de huidige verbinding.
- Interesse in hoogwaardig breedband.
- Mening ten aanzien van een lokale, coöperatieve aanpak.
- Interesse om financieel te participeren in een op te richten coöperatie.
- Animo om een actieve bijdrage te leveren aan graafwerk bij de uitrol van breedband.

Algemene conclusie

Voor de respondenten in dit onderzoek geldt dat zij vrijwel allemaal dagelijks gebruik maken van internet voor hun bedrijfsvoering. Bijna 85% doet dit middels een ADSL- of inbelverbinding. Driekwart van de ondervraagden geeft aan dat de verbinding aan zijn maximum zit, niet meer voldoet of zelfs nooit heeft voldaan. Een evenzo groot deel geeft (dan ook) aan interesse te hebben in een hoogwaardige breedbandaansluiting. Meer dan een derde staat positief tegenover de gedachte van het oprichten van een lokale coöperatie waarin boeren, particulieren en ondernemers in het dorp participeren. Meer dan de helft zegt ja tegen financiële participatie door middel van het aanschaffen van waardecertificaten van zo'n coöperatie of dit in overweging te nemen.

Handreiking selectie pilotgebieden

Bij het aanschrijven van de groep was niet bekend hoe de aantallen over de verschillende gemeenten zijn verdeeld. Door te vragen in welke gemeente het boerenbedrijf gevestigd is, kon wel worden per gemeente het procentuele aandeel van het totaal aan respons worden vastgesteld. Wanneer het aandeel van een gemeente op deelonderwerpen positief afweek van dit percentage (dus hoger scoorde), is dit aangegrepen om 'interessante' gemeenten te identificeren. Twee deelonderwerpen zijn daarbij benut: de bereidheid van boeren om financieel te participeren in een coöperatie en de bereidheid om middels graafwerk of het openstellen van weiland of akker bij te dragen aan het realiseren van hoogwaardig breedband.

Als we voor beide overwegingen de top 8¹⁴ van gemeenten op een rij zetten, levert dit in alfabetische volgorde het volgende overzicht op:

Financieel participeren in coöperatie	Graafwerk en/of openstellen privé grond
DANTUMADIEL	DANTUMADIEL
FRANEKERADEEL	GAASTERLÂN-SLEAT
LEMSTERLAND	LEEWARDEN
LITTENSERADIEL	MENAMERADIEL
OPSTERLAND	OOSTSTELLINGWERF
SKARSTERLÂN	SKARSTERLÂN
TYTSJERKSTERADIEL	SÚDWEST-FRYSLÂN
WESTSTELLINGWERF	WESTSTELLINGWERF

Gemeenten die relatief het hoogst scoorden qua animo onder de respondenten om financieel te participeren in een coöperatie waren Dantumadiel, Littenseradiel en Opsterland.

Voor de gemeente Dantumadeel geldt dat, evenals in Skarsterlân en Weststellingwerf daarbij tevens de bereidheid tot het zelf uitvoeren van graafwerkzaamheden en/of het openstellen van privégrond relatief hoog is.

Opnieuw betekent dit niet dat er op basis van de bevindingen in dit onderzoek geen uitdagingen of kansen in de andere gemeenten zouden liggen. Bovendien kunnen die mogelijk gevonden worden uit koppeling met de uitkomst van de onderzoeken onder de andere belanghebbende groepen.

¹⁴ In het onderzoeksrapport wordt de keus voor een 'top 8' in plaats van de verder gebruikte 'top 3/5' toegelicht.

§5. Zorgpartners (thuiszorg)

Een hoogwaardige breedbandinfrastructuur staat volop in de aandacht bij de Friese thuiszorgorganisaties. De mate en vorm waarin dit tot beleid en/of concrete activiteiten leidt, verschilt op dit moment echter per organisatie. ‘Zorg op afstand’ is op dit moment nog geen gemeengoed, wat deels voortkomt uit de afhankelijkheid van een hoogwaardige breedbandaansluiting bij de cliënt thuis maar ook uit het feit dat de thuiszorgorganisaties pas aan het begin van de ontwikkeling van (eigen) online zorgdiensten staan. Ze staan zagezegd allemaal “nog niet in de startblokken” om zorg op afstand over een wijd vermaasd, hoogwaardig breedbandnetwerk aan te bieden. Daarbij speelt ook mee het feit dat nieuwe zorgtoepassingen ook niet eventjes koud over de cliënten uitgestort kunnen worden; aan de kant van de afnemers zal de markt ook bekend met en gewend aan ‘digitalisering in de zorgverlening’ moeten worden.

Community-based

In het algemeen geldt dat de thuiszorgorganisaties eerst de infrastructuur voor/binnen de eigen organisatie naar een hoger plan willen brengen. Dit door het op glasvezel aansluiten en met elkaar verbinden van kantoorlocaties, verpleeg- en verzorgingstehuizen. Vastgoed in de vorm van bijvoorbeeld een rijtje aanleuningswoningen in een dorp zijn hierbij niet meteen in beeld, hoewel thuiszorgorganisatie Kwadrant Groep aangeeft interesse te hebben in de mogelijkheid om te investeren in het ‘community-based’ aanleggen van glasvezel en zo de openheid van het netwerk te waarborgen.

Centrale rol huisarts

De thuiszorgorganisaties zijn onderdeel van een groot netwerk. Er wordt met elkaar samengewerkt maar ook met bijvoorbeeld woningcorporaties lopen er diverse contracten. Met het loskoppelen van zorg en wonen zal dit voor nieuwe, en mogelijk zelfs meer cont(r)acten zorgen. In het contact met de cliënt speelt de huisarts een centrale rol. Als spin in het web kan deze veel mogelijkheden voor zorgoptimalisering bieden, maar dan zullen de huisartsenpraktijken wel op breedband moeten worden aangesloten en hun informatie structureel digitaal moeten verwerken.

Friesland Voorop

In het samenwerkingsverband Friesland Voorop hebben onder andere verschillende Friese zorgpartijen, vertegenwoordigers van patiëntenverenigingen en De Friesland Zorgverzekeraar het initiatief genomen om gezamenlijk het Friese zorglandschap voor de toekomst goed in te richten. Samen hebben zij een toekomstvisie opgesteld, die momenteel concreet wordt uitgewerkt in

programma's en verschillende scenario's. Voor ieder scenario geldt dat ICT een onmisbare rol speelt. Naast de uitdaging van het met elkaar verbinden en op elkaar afstemmen van geautomatiseerde systemen van verschillende zorgpartijen, wordt ook de aanwezigheid van een hoogwaardig breedbandnetwerk in de provincie noodzakelijk om naar de toekomst toe de zorg in Fryslân optimaal en kostenefficiënt te kunnen inrichten. Bij een positieve business case ziet De Friesland Zorgverzekeraar investering hierin als een serieuze optie.

§6. Woningcorporaties

De aanwezigheid van glasvezel verhoogt de waarde van een woning. Vanuit die gedachte is contact gezocht met de woningcorporaties in Friesland. Als aftrap voor de inventarisatie onder deze groep van (mogelijk) belanghebbenden werd gekozen voor een bijeenkomst aansluitend aan de ledenvergadering van de Vereniging van Friese Woningcorporaties.

Het gesprek met de (niet voltallige) vergadering van de Vereniging van Friese Woningcorporaties had als doelstelling om de bestuurders te informeren over de plannen van de Provinsje Fryslân en hun visie te polsen op een mogelijke rol voor de corporaties bij de uitrol van glasvezel. Deze eerste verkenning heeft in essentie opgeleverd dat, onder verwijzing naar de kerntakendiscussie, de corporaties zich houden aan de overheidsrichtlijn en zich beperken tot hun kerntaak: betaalbaar wonen mogelijk maken voor hun huurdersbestand. Als andere zaken eenvoudig ingepast kunnen worden en de efficiëntie ten goede komen, staan de corporaties hiervoor wel open. Voor de aanleg van glasvezel geldt echter in essentie dat dit buiten de kerntaak van de corporaties valt.

In navolging op het plenaire gesprek is aanvullend middels een enquête een kort onderzoek onder de individuele bestuurders uitgezet. Op het moment van publicatie van deze rapportage was de respons hierop nog niet binnen.

§6. Infrastructurele efficiëntie

Wellicht kan de uitrol van hoogwaardig breedband profiteren van aanleg- en onderhoudswerken aan andere vormen van infrastructuur, zoals waterwegen, autowegen en kunstwerken. Fryslân Ring heeft de belangrijkste partijen in dezen geïnterviewd.

Infrastructurele efficiëntie – ISZF

Het ICT Samenwerkingsverband Zuidwest Fryslân (ISZF) is in 2004 opgericht door gemeenten in het zuidwesten van de provincie met als doelstelling het gezamenlijk en centraal opzetten van ICT-dienstverlening aan de participerende gemeenten. Dit heeft geresulteerd in de aanleg van een aantal glasvezelringen voor eigen gebruik. Naar aanleiding van het gesprek in de inventarisatieronde heeft ISZF aangegeven te zullen onderzoeken of er mogelijk ruimte is om capaciteit van deze infrastructuur in te brengen in de provinciale plannen. Een vraag die hiermee samenhangt, en die ISZF bij zijn opdrachtgever(s) zal neerleggen, is of het zelf aanleggen van (mantelbuizen)infrastructuur naar andere adressen teneinde ook burgers te ontsluiten, aansluit bij de kerntaak van het samenwerkingsverband. De verwachting is dat dit niet het geval zal zijn.

Provinsje Fryslân (Project Bruggen en Sluizen)

Er bestaat al sinds enige jaren een provinciaal plan voor het op afstand bedienen van bruggen en sluizen, met enerzijds als doelstelling het verbeteren van de dienstverlening aan scheepvaart en watersport en anderzijds het realiseren van een besparing op de kosten die aan de huidige wijze van bedienen verbonden zijn. Op dit moment ligt het grootste belang van de Provinsje bij laatstgenoemde punt en om die reden wordt het plan nu aangepast met de focus op efficiënte bedrijfsvoering. Overeenkomstig hiermee geldt dat de business case financieel gezien direct positief dient te zijn.

Vanaf 2014 wordt een start gemaakt met de geografisch geclusterde uitrol van het op afstand bedienen van bruggen en sluizen. Vanuit Fryslân Ring wordt geadviseerd om een reguliere afstemming met de planning hiervan te maken, met andere woorden: zodra de aan te sluiten bruggen/sluizen van een cluster bekend zijn. Voor Fase 1 is dit inmiddels bekend, waarbij (een deel van) de bruggen over het Van Harinxmakanaal, in Tjerkwerd en in de Zuidwesthoek zullen worden uitgerold.

Wetterskip Fryslân

Voor het aansturen (van monitoring tot bediening) van objecten wordt gebruik gemaakt van mobiele telefonieverbindingen. Vooralsnog ligt het niet in de lijn der verwachting dat dit plaats maakt voor vaste breedbandige verbindingen zoals glasvezel. Ook voor de 'kantoorlocaties' van Wetterskip Fryslân speelt glasvezel niet. Voor gebruikmaking van bijvoorbeeld duikers e.d. als doorvoer voor mantelbuizen geldt dat dit, onder voorwaarde van duidelijke afspraken ten aanzien van onderhoudswerkzaamheden en verantwoordelijkheid voor eventuele beschadigingen aan de glasvezelkabel, dit vanuit Wetterskip Fryslân bespreekbaar is.

Rijkswaterstaat Noord-Nederland

Interview moet nog plaatsvinden.

Conclusie

De informatie die gewonnen is uit individuele interviews en de respons op de verschillende online surveys levert een waardevol beeld op van de wensen, ambities en mogelijkheden bij verschillende groepen belanghebbenden ten aanzien van de uitrol van hoogwaardig breedband in de witte gebieden in Fryslân.

Nut en noodzaak

De inventarisatie bevestigt dat de Provinsje Fryslân er goed aan doet om zich in te zetten op het dossier van hoogwaardig breedband voor de gebieden in Fryslân waar dit niet te verkrijgen is. Vanuit het basisonderwijs worden nut en noodzaak overtuigend onderstreept: internet wordt dagelijks in de klas gebruikt en binnen afzienbare tijd gaat het gebrek aan een snelle en betrouwbare verbinding hier voor problemen zorgen. Ook de bewoners en bedrijven in dorpen hebben behoefte aan hoogwaardig breedband, getuige de reacties van 'Pleatslik Belang' in vele dorpen. Het onderzoek onder de leden van LTO Noord laat een zelfde beeld zien als bij de basisscholen: internet wordt door vrijwel alle boeren dagelijks gebruikt en de wens tot snellere verbindingen is hier duidelijk aanwezig. Ook de gemeenten zelf zijn – op een enkele uitzondering na – bijzonder geïnteresseerd. Geld om te investeren is er veelal niet, maar menig gemeente compenseert dit met een flinke dosis enthousiasme om anderszins het proces in hun gebied te ondersteunen.

Organisatorische ondersteuning

Naast financiële ondersteuning (los van in welke vorm) kan er ook veel gewonnen worden met het bieden van organisatorische ondersteuning aan de verschillende groepen belanghebbenden door de Provinsje Fryslân. Denk daarbij onder meer aan het inrichten van een breedbandloket c.q. meldpunt voor gemeenten en het steunen van plaatselijke initiatieven waarbij bijvoorbeeld middels het oprichten van een coöperatie een hoogwaardig breedbandnetwerk gerealiseerd wordt. De wil om (mee) te werken is op verschillende plaatsen overtuigend aanwezig en met steun van de Provinsje Fryslân kunnen wensen werkelijkheid worden.

Handreiking voor een snelle start

Het uiteindelijke doel is om de uitrol van hoogwaardig breedband naar vrijwel alle adressen in Fryslân mogelijk te maken. Voor de bewoners en bedrijven in de witte gebieden is dit uiteraard niet van de ene op de andere dag gerealiseerd. We moeten ergens van start gaan en wat zijn dan de meest interessante plaatsen om dit in de vorm van pilots te doen?

Zonder af te willen doen aan het aanwezige enthousiasme, de motivatie en ambities onder de belanghebbende groepen in andere gemeenten, heeft de inventarisatieronde in de zomer van 2013 de namen van een drietal gemeenten opgeleverd waar de sterren over de gehele lijn van bevroagde groepen belanghebbenden bovengemiddeld goed lijken te staan, namelijk Littenseradiel, Ooststellingwerf en Súdwest-Fryslân. Gemeenten die vanuit een specifieke invalshoek mogelijk een interessant startpunt bieden zijn: Menameradiel (bedrijventerreinen), Het Bildt (basisonderwijs), Weststellingwerf, Skarsterlân en Dantumadiel (deelnamebereid aan middels het oprichten van een coöperatie realiseren van hoogwaardig breedband onder agrarische ondernemers).

Bijlage A – Highlights interviews

In deze bijlage vindt u in de vorm van 'highlights' de belangrijkste bevindingen per interview samengevat. Gespreksverslagen per interview kunnen op aanvraag (info@fryslanring.nl) aan geïnteresseerden beschikbaar worden gesteld.

F4 Gemeenten

Alle Friese gemeenten zijn individueel uitgenodigd om middels een interview deel te nemen aan de inventarisatieronde. Van de gemeenten binnen het F4-verband hebben Heerenveen en Súdwest-Fryslân van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

Update F4 Gemeenten

Naar aanleiding van het interview met laatstgenoemde gemeente, waarvan de wethouder tevens bestuurlijk voorzitter is van het F4-overleg, heeft op 22 augustus 2013 in Sneek een gesprek plaatsgevonden met de bestuurlijk voorzitter, ambtelijk vertegenwoordigers van Súdwest-Fryslân en Smallingerland (Heerenveen en Leeuwarden waren i.v.m. de vakantie niet aanwezig) en het bureau TwoMinds, dat het F4-verband adviseert. Hierbij is aangegeven dat de bestuurlijk voorzitter namens alle F4 gemeenten spreekt. Opnieuw werd door hem de wens benadrukt om een open planning te hanteren waarbij de projecten van respectievelijk de F4 gemeenten en de Provinsje Fryslân elkaar versterken. *Zie ook onder kopje Gemeente Súdwest-Fryslân.*

Gemeente Achtkarspelen

Deze gemeente wil actief aan de slag met glasvezel: een projectteam bestaande uit de heren Auke Piet van der Meulen en Sietse Nauta (beiden gemeente Achtkarspelen), Willem Wouda (Klasseglas) en Henk Everts (Denkgenoten) heeft een businessplan opgesteld. Dit businessplan wordt geheim gehouden om, aldus gevraagd, geen ongewenste acties bij operators te ontlokken. Naar aanleiding van het gesprek met Fryslân Ring heeft de wethouder¹⁵ de toezegging gedaan dat in het kader van het project NGA Fryslân de laatste versie van het plan met Fryslân Ring gedeeld zal worden. Tot op heden hebben we echter nog niets ontvangen. *Meer onder het kopje Update op de volgende pagina.*

¹⁵ Dhr. Jan Lammers (CDA)

Update Gemeente Achtkarspelen

Op 5 september 2013 heeft op het kantoor van Fryslân Ring in Luxwoude een gesprek plaatsgevonden tussen de heren Auke Piet van der Meulen (Achtkarspelen), Willem Wouda (Klasseglas), Henk Everts (Denkgenoten), Sven Malta (Dialogic), Martijn Ledegang (Provinsje Fryslân) en Chris Jellema (Fryslân Ring). Namens de gemeente Achtkarspelen is daarbij aangegeven dat door de ontwikkelingen van de afgelopen maanden de inhoud van het businessplan achterhaald is. Aan een herziene versie van het plan wordt gewerkt en dit zal binnen twee tot drie weken met de aanwezige partijen worden gedeeld.

Gemeente Ameland

Met deze gemeente heeft geen interview plaatsgevonden.

Gemeente Boarnsterhim

Met deze gemeente heeft geen interview plaatsgevonden. Reden: gemeente geeft aan dit niet zinvol te vinden vanuit de ophanden zijnde gemeentelijke herindeling.

Gemeente Dantumadiel

Tijdens het gesprek met de gemeente Dongeradeel hebben de gesprekspartners aangegeven ook namens de gemeente Dantumadiel te spreken.

Gemeente De Friese Meren (Skarsterlân, Gaasterlan-Sleat en Lemsterland)

Deze gemeenten treden op 1 januari 2014 naar buiten als gemeente De Friese Meren en werken nu reeds ambtelijk samen. De gezamenlijke bestuurders benadrukken de uitrol van glasvezel in de toeristische sector, het belang voor de (kleine) dorpsgemeenschappen en in het agrarische bedrijfsleven. Er zijn initiatieven in Langweer (toerisme) gerealiseerd en Oosterzee (dorpsbelangen) dringt aan op ontsluiting middels glasvezel. Het enige bedrijventerrein dat is verstoken van breedband (Sint Nicolaasga) wil graag worden aangesloten.

Gemeente Dongeradeel

Hoofdstad van het KabelNoord-gebied, waarvan de burgemeester (Marga Waanders) actief betrokken zou zijn bij het F4-beleid inzake glasvezel. Ook op ambtelijk niveau neemt deze gemeente deel aan de F4-werkgroepen. KabelNoord heeft een business case / plan van aanpak gemaakt waarin over drie fasen verspreid de uitrol van glasvezel in deze en andere gemeenten in het gebied wordt uitgewerkt. Dit plan is niet in bezit van de werkgroep NGA Fryslân.

Gemeente Ferwerderadiel

Met deze gemeente heeft geen interview plaatsgevonden.

Gemeente Franekeradeel

Breedband internet is niet een issue in de politiek, noch de ambtelijke organisatie. De ondernemers hebben zich enige jaren geleden laten informeren over glasvezel, daar is geen vraag uit naar voren gekomen voor glasvezel. Vanuit het onderwijs, noch de agrariërs zijn wensen gehoord mbt de gemeentelijke bemoeienis/facilitering voor breedband. Er wordt van uit gegaan dat een ieder een goede verbinding heeft, die aan de verwachting voldoet. Wel is in de gemeenteraad recentelijk de vraag gesteld een onderzoek te doen naar mogelijkheden voor gratis WIFI in het centrum en er is een iPad app beschikbaar met info over Franeker.

Gemeente Gaasterlân-Sleat

Zie onder kopje Gemeente De Friese Meren.

Gemeente Harlingen

In Harlingen is (buiten het WIFI-project) breedband geen onderwerp van aandacht, ambtelijk nog bestuurlijk. De gemeente heeft dan ook geen budget beschikbaar voor dit onderwerp in de begroting van 2013 en komende jaren.

Gemeente Heerenveen

De gemeente is deelnemer in het F4-project. Hoewel de gemeente breedband erg belangrijk acht voor leefbaarheid en sociaaleconomische ontwikkeling, is er bestuurlijk enkel sprake van een "mondeling beleid", aldus de wethouder. Voor ondernemers op bedrijventerreinen geldt dat zij zelf de kosten moeten maken vooruitgaand op de baten van glasvezel. Waar het breedband voor burgers betreft, beschikt de gemeente niet over de financiële middelen om dit te faciliteren. Wel is er een actieve relatie met de burgers, deze relatie zou ingezet kunnen worden voor de behoefte bundeling. *Zie ook onder kopje F4 gemeenten.*

Gemeente Het Bildt

Op Het Bildt staat breedband niet op de bestuurlijke agenda. Er zijn geen initiatieven van burgers bekend, wel is er met de vertegenwoordigers van de detailhandel gesproken over gratis wifi in de winkelstraat. Tijdens het interview is gesproken over het relatief hoge percentage respons van de

basisscholen in de gemeente Het Bildt op de gehouden enquête. Op basis hiervan geeft de gemeente aan wel te willen faciliteren in eventuele ontwikkelingen op het gebied van breedband-internet. Financiële middelen zullen vooralsnog niet worden ingezet.

Gemeente Kollumerland ca.

Als aandeelhouder van Kabel Noord bevestigt wethouder P. Maasbommel nog eens de besluitvorming in de gemeenteraad van Kollumerland om de fase 1 uit te voeren. De gemeenteraad heeft een motie aangenomen om onderwijsinstellingen aan te sluiten op glasvezel.

Gemeente Leeuwarden

Zie onder kopje F4 Gemeenten.

Gemeente Leeuwarderadeel

In de gemeente Leeuwarderadeel staat breedbandinternet niet op de agenda van het bestuur. Er zijn geen initiatieven bekend van ondernemers, dorpsbelangen of (individuele) burgers op dit vlak. De gemeente is bereid om facilitair op te treden in het dossier als daar door initiatiefnemers om wordt gevraagd.

Gemeente Lemsterland

Zie onder kopje Gemeente De Friese Meren.

Gemeente Littenseradiel

Waar het hoogwaardig breedband betreft een bijzonder betrokken en actieve gemeente. Diverse bewoners en bedrijven hebben hun 'bandbreedteprobleem' bij de gemeente neergelegd. Deze heeft naar aanleiding hiervan een informatiebijeenkomst georganiseerd met als doelstelling om helder te krijgen of het probleem daadwerkelijk breed wordt ervaren binnen de gemeente en zo ja, of er voldoende animo en energie is om gezamenlijk een oplossing te realiseren. Beide vragen konden met ja worden beantwoord, hetgeen heeft geresulteerd in het initiatief Littenseradiel.OpGlas, waarbij een eerste inventarisatie van de belangstelling voor (glasvezel)breedband onder burgers en bedrijven door Fryslân Ring wordt opgepakt. Burgemeesters en wethouders staan volledig achter het initiatief en het 'project' wordt vanuit de ambtelijke organisatie ondersteund. Overigens kent Littenseradiel geen noemenswaardige concentratie van bedrijvigheid op grote schaal, dus van een vraagbundeling voor bedrijventerreinen is geen sprake.

Gemeente Menameradiel

Naar aanleiding van vragen van burgers en bedrijven staat het onderwerp breedband sinds 2012 op de bestuurlijke agenda. In de kernen van de gemeente zijn de woonhuizen aangesloten op het kabelnetwerk, waarmee 'snel kabelinternet' tot de mogelijkheden behoort. Menameradiel en Fryslân Ring hebben tezamen gesproken met leveranciers UPC en Reggefiber. Beide partijen geven aan op dit moment geen oplossing te hebben voor de witte gebieden in de gemeente maar hierover graag verder mee willen denken. Op de bedrijventerreinen vereist de situatie echter op kortere termijn reeds een oplossing: ondernemers ervaren hier te veel bandbreedteproblemen (gebrek aan snelheid en stabiliteit). Dit alles in overweging nemende kiest de gemeente er voor om de breedbanduitdaging in twee fasen op te pakken. Dit betekent dat in de eerste fase een oplossing moet worden gevonden voor de ondernemers op de bedrijventerreinen. Zodra het provinciaal beleid inzake breedband helder is, kan vervolgens in de tweede fase de blik gericht worden op de overige bedrijven en de burgers in Menameradiel.

Gemeente Ooststellingwerf

In Langedijke staat de bevolking, met name de school, te trappelen om aangesloten te worden. Gezien het feit dat alle woningen in het buitengebied van deze gemeente zijn aangesloten op drukriolering en breedband regelmatig onderwerp is van gesprek in de gemeenteraad, verdient het aanbeveling om deze gemeente in een breed pilotproject te betrekken bij de uitrol van breedband

Gemeente Opsterland

Opsterland heeft in de beleidsnota Economische Zaken 2013-2014 breedband internet opgenomen als één van de speerpunten met 1 ster. Ambtelijk wordt aangegeven dat de portefeuillehouder EZ (dhr. P. Van Dijk) voortgang op dit dossier benadrukt. De gemeente wil graag meeliften in het provinciale project en kan daarin faciliteren door uren en financiële middelen vrij te maken voor de opstart. Er wordt gewezen op het feit dat in het kader van duurzame ontwikkelingen er actief in Gorredijk wordt samengewerkt tussen de 3 O's: Ondernemers, Onderwijs en Overheid. In de gemeente zijn vele ZZP-ers/kleine bedrijven in het buitengebied actief, alsmede wonen daar diverse bestuurders van grote landelijke bedrijven/instellingen die gebruikmaken van internetverbindingen met geringe snelheid.

Gemeente Schiermonnikoog

Met deze gemeente heeft geen interview plaatsgevonden.

Gemeente Skarsterlân

Zie onder kopje Gemeente De Friese Meren.

Gemeente Smallingerland

Zie onder kopje F4 Gemeenten.

Gemeente Súdwest-Fryslân

De gemeente Súdwest-Fryslân neemt deel aan het F4 project en de wethouder is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de F4 gemeenten. Naast enkele grotere kernen kent de gemeente ook een groot plattelandsgebied. Súdwest-Fryslân wil graag glasvezel realiseren in de witte gebieden en wil hiervoor zelf inspanning verrichten om het proces te ondersteunen. Hiervoor is reeds capaciteit in de ambtelijke organisatie vrijgemaakt. De gemeente ziet graag dat het F4 project en het plan van de Provincie voor de witte gebieden elkaar aanvullen en ondersteunen. Voor het informeren (en mobiliseren) van de burgers in het buitengebied mag zeker een beroep worden gedaan op het 'dorpen en wijken team' van de gemeente. De breedbandwens en –ambities van de gemeenten spelen reeds op de korte termijn. *Zie ook onder kopje F4 gemeenten.*

Gemeente Terschelling

Met deze gemeente heeft geen interview plaatsgevonden.

Gemeente Tytsjerksteradiel

Gemeente Tytsjerksteradiel werkt in het dossier breedband samen met de gemeente Achtkarspelen en de andere gemeenten in Noordoost Fryslân en zoekt naar gezamenlijke mogelijkheden ter uitrol van glasvezel in het Kabelnoord gebied, dan wel in de vorm van het oprichten van een coöperatie. Breedband staat hoog op de agenda, financiële middelen worden niet ingezet, ambtelijke ondersteuning zeker. Bij voorlichting en daadwerkelijke vergunningaanvragen is de gemeente bereid om te faciliteren.

Gemeente Vlieland

Met deze gemeente heeft geen interview plaatsgevonden.

Gemeente Weststellingwerf

Afspraak voor 5 september is verplaatst naar een latere datum.

Infrastructurele efficiëntie – ISZF

Het ICT Samenwerkingsverband Zuidwest Fryslân (ISZF) is in 2004 opgericht door gemeenten in het zuidwesten van de provincie met als doelstelling het gezamenlijk en centraal opzetten van ICT-dienstverlening aan de participerende gemeenten. Dit heeft geresulteerd in de aanleg van een aantal glasvezelringen voor eigen gebruik. Naar aanleiding van het gesprek in de inventarisatieronde heeft ISZF aangegeven te zullen onderzoeken of er mogelijk ruimte is om capaciteit van deze infrastructuur in te brengen in de provinciale plannen. Een vraag die hiermee samenhangt, en die ISZF bij zijn opdrachtgever(s) zal neerleggen, is of het zelf aanleggen van (mantelbuizen)infrastructuur naar andere adressen teneinde ook burgers te ontsluiten, aansluit bij de kerntaak van het samenwerkingsverband. De verwachting is dat dit niet het geval zal zijn.

Infrastructurele efficiëntie - Provinsje Fryslân (bruggen en sluisen)

Er bestaat al sinds enige jaren een provinciaal plan voor het op afstand bedienen van bruggen en sluisen, met enerzijds als doelstelling het verbeteren van de dienstverlening aan scheepvaart en watersport en anderzijds het realiseren van een besparing op de kosten die aan de huidige wijze van bedienen verbonden zijn. Op dit moment ligt het grootste belang van de Provinsje bij laatstgenoemde punt en om die reden wordt het plan nu aangepast met de focus op efficiënte bedrijfsvoering. Overeenkomstig hieraan geldt dat de business case financieel gezien direct positief dient te zijn.

Vanaf 2014 wordt een start gemaakt met de geografisch geclusterde uitrol van het op afstand bedienen van bruggen en sluisen. Vanuit Fryslân Ring wordt geadviseerd om een reguliere afstemming met de planning hiervan te maken, met andere woorden: zodra de aan te sluiten bruggen/sluisen van een cluster bekend zijn. Voor Fase 1 is dit inmiddels bekend, waarbij (een deel van) de bruggen over het Van Harinxmakanaal, in Tjerkwerd en in de Zuidwesthoek zullen worden uitgerold.

Infrastructurele efficiëntie - Wetterskip Fryslân

Voor het aansturen (van monitoring tot bediening) van objecten wordt gebruik gemaakt van mobiele telefonieverbindingen. Vooral nog ligt het niet in de lijn der verwachting dat dit plaats maakt voor vaste breedbandige verbindingen zoals glasvezel. Ook voor de 'kantoorlocaties' van Wetterskip speelt glasvezel niet. Voor gebruikmaking van bijvoorbeeld duikers e.d. als doorvoer voor mantelbuizen geldt dat dit, onder voorwaarde van duidelijke afspraken ten aanzien van onderhoudswerkzaamheden en verantwoordelijkheid voor eventuele beschadigingen aan de glasvezelkabel, dit vanuit Wetterskip bespreekbaar is.

Thuiszorg - Antonius Zorggroep

Deze organisatie gaat samenwerken met de Kwadrantgroep (w.o. Palet) en heeft als speerpunt het optimaliseren van de contacten met (toekomstige) cliënten, waarbij de overtuiging is dat de huisartsen de spin in dit web vormen. Ook namelijk in het contact specialist-huisarts liggen veel mogelijkheden. In de samenwerking in ZO, ZW en NO Fryslân zijn die huisartsenpraktijken veelal niet goed op breedband aangesloten, waarbij de digitale verwerking van gegevens meestal ook niet de eerste aandacht heeft van die huisarts. De RvB streeft het senseo-denken na, waarbij samenwerken winst voor alle partners voorop staat.

Thuiszorg – Kwadrant Groep

De Kwadrant Groep¹⁶ ziet het ‘op communitybasis’ aanleggen van glasvezel volgens een OpenNet model als een reëel te overwegen optie, om zo de openheid van het netwerk te waarborgen. Het aanbieden van digitale ‘zorg op afstanddiensten’ bevindt zich nog in de oriënterende fase en volgens de geïnterviewde staan andere zorgorganisaties zeker nog niet in de startblokken.

Thuiszorg – Zorggroep Tellens

De zorggroep acteert met enige verzorgingstehuizen en aanleuningcomplexen in Zuid en West Fryslân met tevens een locatie in Oentsjerk. Tevens wordt thuiszorg geboden aan zelfstandig wonende cliënten. Nog niet alle locaties zijn op breedband aangesloten, daar deze in grijze ofwel witte gebieden liggen. Er wordt gedacht aan zorg op afstand, maar de infrastructuur hiertoe ontbreekt. De wens is om een onafhankelijk, betrouwbaar en stabiel netwerk in te richten, waarbij het welzijn van de cliënt op afstand bevorderd kan worden door professionele- en mantelzorgers.

Thuiszorg - ZuidOostZorg

ZuidOostZorg organiseert zorg in Drachten, vanuit een verbouwd “Bertilla”, Oosterwolde, Appelscha en Beetsterzwaag en heeft relatief veel verpleeghuisplaatsen (gehandicapten, dementerenden en ook jongeren revalidatie). Er zijn ideeën mbt leveren van zorg op afstand, echter de speerpunten liggen vooralsnog op het intern op een hoger plan brengen van de breedbandinfrastructuur in de verpleeg- en verzorgingstehuizen. Er zijn goede contacten met huisartsen (Drachten en

¹⁶ De groep bestaat uit De Friese Wouden, Palet, Zorggarant Thuiszorg, Isis Kraamzorg, Zorgmaatwerk/In Hoofdzaken (ambulante GGZ), Hulp in Huis, ondernemingen op het gebied van hulpmiddelen alsmede een maaltijdenbedrijf. In het kader van de inventarisatie heeft één interview plaatsgevonden met een vertegenwoordiger namens de ‘thuiszorg merken’ van de Kwadrant Groep.

Oosterwolde). Goede betrouwbare (glasvezel) breedbandverbindingen zijn een eerste zorg om de dienstverlening verder uit te breiden.

Zorgpartners/Thuiszorg – De Friesland Zorgverzekeraar

In het samenwerkingsverband Friesland Voorop hebben onder andere verschillende Friese zorgpartijen, vertegenwoordigers van patiëntenverenigingen en De Friesland Zorgverzekeraar het initiatief genomen om gezamenlijk het Friese zorglandschap voor de toekomst goed in te richten. Samen hebben zij een toekomstvisie opgesteld, die momenteel concreet wordt uitgewerkt in programma's en verschillende scenario's. Voor ieder scenario geldt dat ICT een onmisbare rol speelt. Naast de uitdaging van het met elkaar verbinden en op elkaar afstemmen van geautomatiseerde systemen van verschillende zorgpartijen, wordt ook de aanwezigheid van een hoogwaardig breedbandnetwerk in de provincie noodzakelijk om naar de toekomst toe de zorg in Fryslân optimaal en kostenefficiënt te kunnen inrichten. Bij een positieve business case ziet De Friesland Zorgverzekeraar investering hierin als een serieuze optie.

Vereniging van Friese Woningcorporaties

Het gesprek met de (niet voltallige) vergadering van de Vereniging van Friese Woningcorporaties had als doelstelling om de bestuurders te informeren over de plannen van de Provinsje Fryslân en hun visie te polsen op een mogelijke rol voor de corporaties bij de uitrol van glasvezel. Deze eerste verkenning heeft in essentie opgeleverd dat, onder verwijzing naar de kerntakendiscussie, de corporaties zich houden aan de overheidsrichtlijn en zich beperken tot hun kerntaak: betaalbaar wonen voor hun huurdersbestand. Als andere zaken eenvoudig ingepast kunnen worden en de efficiëntie ten goede komen, staan de corporaties hiervoor wel open. Voor de aanleg van glasvezel geldt echter in essentie dat dit buiten de kerntaak van de corporaties valt.

In navolging op het plenaire gesprek is aanvullend middels een enquête een kort onderzoek onder de individuele bestuurders uitgezet. Op het moment van publicatie van deze rapportage waren de reacties hierop nog niet binnen.

Bijlage B – Verwijzing onderliggende rapportages

Naast de input uit de interviews (bijlage A) hebben de volgende online surveys en de daaruit voorkomende rapportages bijgedragen aan de in dit document gepresenteerde inzichten:

Hoogwaardig breedband en de basisscholen in Fryslân

Inzichten naar aanleiding van een online survey in juni 2013

Datum: 29 juli 2013

Auteur: Drs. Chris J. Jellema, Fryslân Ring

Hoogwaardig breedband en ‘Pleatslik Belang’ in Fryslân

Inzichten naar aanleiding van een online survey in juli 2013

Datum: 30 juli 2013

Auteur: Drs. Chris J. Jellema, Fryslân Ring

Hoogwaardig breedband en de agrarische sector in Fryslân

Inzichten naar aanleiding van een online survey in juli-augustus 2013

Datum: 30 augustus 2013

Auteur: Drs. Chris J. Jellema, Fryslân Ring